

INFEKTIOTAUDIT:

Jäykkäkouristus on bakteerimyrkyn aiheuttama sairaus, joka voi johtaa vaikeisiin lihaskouristuksiin kehon eri osissa. Bakteri itsessään ei aiheuta sairautta, vaan myrky, jota bakteri mudostaa. Tästä syystä sairautta ei voida antibiootihoidolla parantaa. Bakteri elää maaperässä, tästä syystä sairaus ei tule koskaan häviämään. Bakteri pääsee elimistöön likaisten haavojen kautta. Haavan ei sinänsä tarvitse olla kovinkaan suuri tai tulehtunut. Muutamia yksittäisiä jäykkäkouristustapauksia ilmenee Suomessa vuosittain. Yleisimmin sairastuvat ikääntyneet, rokottamattomat ihmiset. Jäykkäkouristus ei tartu ihmisestä toiseen.

Kurkkumätä aiheutuu myös bakteerimyrkystä, joka johtaa vaikeaan nielutulehdukseen. Tauti on erittäin tarttuva. Elinolosuhteiden parantuessa 1900-luvun alussa kuolleisuus tautiin laski. Silti tautiin sairastuneista 10% kuoli kunnes kurkkumätään vastaan alettiin rokottaa 1940-luvulla. Entisessä Neuvostoliitossa oli toimiva rokotusohjelma ja kurkkumätä oli siellä erittäin harvinainen sairaus liki 30 vuoden ajan. Neuvostoliiton romahtaessa myös rokotusohjelman toteutus kärsi. 1990-luvulla kurkkumätään sairastui vuosittain kymmeniä tuhansia ihmisiä, joista kuolemaan johtavia tapauksia oli yli tuhat. Tänä päivänä kurkkumätä on Suomessa erittäin harvinainen mutta on mahdollista että rokottamaton henkilö saa tartunnan ulkomailta.

Hinkuyskä on erittäin tarttuva tauti, joka myöskin aiheutuu bakteerimyrkystä. Oireena on hankala, pitkitynyt yskä. Pikkulapsilla tauti johtaa vaarallisiin hengityskatkoihin. Rokoto ei anna elinikäistä suojaa, mutta rokottamisen myötä hinkuyskätaapusten määrä on vähentynyt huomattavasti.

Polio aiheutuu viruksesta, joka tarttuu puhdistamattoman veden välityksellä. Vielä 1800-luvulla oli tavallista että imeväisikäiset sairastuivat varhaisessa iässä vain lievästi sillä lapsilla oli suojaa äidin vasta-aineista. Puhtaan veden saatavuuden parantuessa polioon sairastui yhä isommat lapset ja heillä eriaisteiset halvausoireet olivat vakavampia. 1900-luvun alkupuolella Suomessa oli toistuvia polioepidemioita kunnes rokotukset alkoivat vuonna 1957. 1962 tauti hävisi Suomesta. Maassamme on yhä halvaantuneita aikuisia, jotka sairastivat polion lapsena. Suomessa käytössä oleva poliorokote ei sisällä eläviä polioviruksen osia, joten rokote ei voi aiheuttaa sairautta. Muualla maailmalla käytetään yhä elävää, heikennettyä virusta sisältävää poliorokotetta, joka voi äärimmäisen havinaisessa tapauksessa (vähempi kuin 2/miljoonaa rokotettua kohden) johtaa poliohalvaukseen. Tätä rokotetta käytettiin myös Suomessa pienen polioepidemian yhteydessä 1980-luvulla kun väestölle tarvittiin pikaista poliosuojan täydennystä (ns. ”sokeripalarokote”).

Sikotauti on virustauti jossa oireina on kuume ja suurentuneet sylkirauhaset. Pojilla sairaus voi aiheuttaa kivistulehduksen ja siten johtaa hedelmättömyyteen. Aivokuumeen jälkeinen kuulovamma on myös mahdollinen. Rokottamisen alettua lasten kuulovammat ovat vähentyneet selkeästi.

Pneumokokit ovat ryhmä bakteereja joista osa aiheuttaa hengitystie- ja korvatulehduksia ja osa vaikeanasteista keuhkokuumetta, aivokalvontulehdusta ja verenmyrkytystä.

Hib (Hemophilus Influenzae tyyppi B) on bakteeri joka voi aiheuttaa aivokalvontulehduksen, verenmyrkytyksen sekä kurkkukannen tulehduksen. On myös muita Hemophilus Influenzae-tyyppisiä, jotka aiheuttavat ns. ”tavallisia” hengitystietulehduksia sekä korvatulehduksia. Ennen kuin rokotukset aloitettiin vuonna 1986 sairastui maassamme vuosittain 150 – 200 lasta, joista 3 – 4 kuoli. Rokotuksen aloittamisen myötä Hib on saatu lähes kokonaan hävitettyä lasten keskuudesta, mutta sitä esiintyy yhä rokottamattomilla aikuisilla useimmiten melko lieväoireisena. Ruotsissa rokotukset aloitettiin 1994. Kehittyneestä ensihoidosta ja antibiooteista huolimatta 1990-luvun alussa Hib:n aiheuttamiin sairauksiin kuoli vuosittain 6 – 8 henkilöä ja 60 – 70 alle viisi vuotiasta lasta sai pysyvän haitan sairaudesta.

Tuhkarokko on erittäin helposti tarttuva virussairaus. Ennen rokotusten aloittamista lähes kaikki sairastuivat tuhkarokkoon. Useimmiten sairastunut saa hengitystieoireita, kuumetta, ihottumaa mutta myös komplikaatiot ja jälkitaudit ovat tavallisia. Noin 5% saa jälkitautina keuhkokuumeen 0,5% kouristuksia ja 0,1% aivotulehduksen. Kuolleisuus teollistuneissa maissa on noin 0,01%. Aikaisemmin tuhkarokko oli yksi tavallisimmista syistä sokeutumiseen. Rokote voi erittäin harvinaisessa tapauksessa aiheuttaa aivokuumeen mutta riski on 1/1000 todelliseen infektiin verrattuna. Rokote antaa erittäin hyvän suojan ja ne muutamat tuhkarokkotapaukset joita Suomessa viime vuosina on esiintynyt, joissa rokottamattomat ovat saaneet tartunnan, eivät ole johtaneet epidemioihin Suomessa. Teollistuneissa maissa (Hollanti, Italia, Irlanti) alueilla, joissa rokotuskattavuus on paikoin matala, esiintyy vuosittain tuhkarokkoaaltoja missä tauti voi johtaa kuolemaan aikaisemmin täysin terveillä lapsilla.

Vihurirokko on virussairaus jossa oireina on kuumetta ja ihottumaa. Komplikaatiot eivät ole tavallisia, niitä tuskin esiintyy. Sen sijaan jos raskaana oleva nainen, joka ei ole sairastanut vihurirokkoa sairastuu, on olemassa suuri riski että sikiö saa vaurioita aivoihin, sydämeen, silmiin tai korviin. Rokottamisella on tarkoituksena suojata naisia vihurirokolta jo ennen mahdollista raskautta ja ehkäistä sairautta ympäristössä jotta ne joilla ei ole suojaa eivät sairastuisi.

Rotavirus on erittäin tarttuva ja aiheuttaa pitkäkestoista, voimakasta oksentelua ja ripulia. Suomessa vakavat komplikaatiot ovat harvinaisia, mutta sairaus vaatii useimmiten sairaalahoitoa kehon nestetasapainon korjaamiseksi.

Vesirokko ja vyöruusu Vesirokko on koko kehon tulehdustila (yleisinfektio). Sen tyypillisimmät oireet ovat 5 – 7 vuorokautta kestävä rakkulaihottuma ja kuume. Aikuisille vesirokko on usein raju tauti. Vesirokko tarttuu erittäin helposti. Sairastunut tartuttaa tautia jo 2 vuorokauden ajan ennen oireita, ja tarttuvuus jatkuu 4 – 5 vuorokautta ihottuman alusta. Sairauden jälkeen vesirokkovirus jää asumaan elimistöön ja aiheuttaa noin kolmannekselle myöhemmin vyöruusun, joka on kivulias rakkulatauti. Vesirokon jälkitaudit ovat harvinaisia, mutta vakavia. Lapsilla yleisin vesirokon jälkitauti on ihon vaikea bakteeritulehdus. Jälkitautina voi saada myös esimerkiksi keuhkokuumeen tai aivotulehduksen, johon puolestaan liittyy pysyvien vaurioiden riski. Aikuisilla jälkitautien riski on suurempi. Erityisen vakavat seuraukset vesirokolla voi olla odottavalle äidille tai syntymättömälle lapselle. Raskaana olevalle naiselle sairastuminen voi aiheuttaa hengenvaarallisen keuhkokuumeen ja syntymättömälle lapselle vakavia epämuodostumia sekä älyllisen kehitysvammaisuuden (ns. vesirokko-oireyhtymä).

Lähde: THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos/Institutet för hälsa och välfärd)